

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำล้ง
อำเภอปง จังหวัดพะเยา*

THE DEVELOPMENT OF A PROACTIVE LEARNING MANAGEMENT MODEL THROUGH
PARTICIPATORY ACTION RESEARCH AT BAN KHUN KAMLANG SCHOOL IN PONG
DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

วิชิต กลิ่นหอม

Wichit Klinhom

โรงเรียนบ้านขุนกำล้ง พะเยา ประเทศไทย

Ban Khun Kamlang School, Phayao, Thailand

Corresponding author E-mail: wichit.k2976@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบ ผู้ให้ข้อมูลเป็นครู 10 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน 2) พัฒนารูปแบบ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ ผู้ให้ข้อมูลเป็นครู 10 คน และ 4) ประเมินรูปแบบ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน ครู 10 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 คน และผู้ปกครองนักเรียน 50 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 2.1) บริบท 2.2) หลักการ 2.3) จุดมุ่งหมาย 2.4) เนื้อหา 2.5) กระบวนการ 2.6) การประเมินผล และ 2.7) ปัจจัยความสำเร็จ ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมิน ความถูกต้องครอบคลุม ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The objective of this research article is to investigate the essential data required for constructing a model to facilitate proactive learning management through participatory action research. Additionally, it aims to create a proactive learning management development

* Received 23 September 2024; Revised 22 October 2024; Accepted 24 October 2024

model using participatory action research, analyze the results of implementing this model, and assess its effectiveness. This research article seeks to: 1) Investigate the essential data required for constructing a model to facilitate proactive learning management through participatory action research, 2) Construct a model for the development of proactive learning management using participatory action research, 3) Analyze the results of implementing this proactive learning management model, and 4) Assess the efficacy of the developed model. The research process was carried out in four distinct phases: 1) Analyzing data collected from 10 teachers, and 2 school administrators 2) Constructing the model with insights from 5 experts, 3) Assessing the model's implementation with 10 teachers, and 4) Assessing the model with 2 school administrators, 10 teachers, 15 members of the school committee, and 50 parents. The research utilized a variety of data collection methods, such as questionnaires, interviews, and evaluation forms. The research findings indicate that teachers' current proactive learning management is at a moderate level, highlighting the need for further development in this area. The model consisted of seven components: context, principles, objectives, content, process, evaluation, and success factors. The evaluation conducted by experts indicates that the model is highly appropriate. The implementation of the model led to a notable enhancement in teachers' capacity to facilitate proactive learning. The evaluation of the model's accuracy, comprehensiveness, appropriateness, feasibility, and usefulness indicates that it is rated at the highest level of suitability.

Keywords: Model, Proactive Learning Management, Participatory Action Research

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านธรรมชาติและวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงนั้นจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลก คือ ต้องมีการพัฒนาทางการศึกษา การที่ทุกคนมีทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกัน ในสังคมโลกได้นั้นต้องได้รับการฝึกฝนเริ่มตั้งแต่เกิดในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เมื่อเจริญเติบโตขึ้นก็จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมรอบด้าน การศึกษาเป็นกลไกที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้รูปแบบการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้มีการปรับเปลี่ยนไปจากระบบการศึกษารูปแบบเดิมที่เน้นครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนฝ่ายเดียวไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักเรียนสามารถแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น (ยุภาลัย มะลิซ้อน และกาญจน์ เรืองมนตรี, 2563)

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีการปรับลดระยะเวลาเรียนของภาควิชาการหรือภาคทฤษฎีลดลง แต่ยังคงไว้ซึ่งเนื้อหาหลักที่นักเรียนควรรู้ตามมาตรฐานของหลักสูตรและให้ครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเพิ่มเวลาให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมากขึ้น ภายใต้โครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากขึ้น ครูลดบทบาทการสอนด้วยการบอกเล่า การให้ข้อความรู้แก่นักเรียนโดยตรงไปเป็น การจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่จะทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ต้องเป็นครูแบบ Active Teach คือ สอนแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมให้นักเรียนอยาก

เรียนรู้ตลอดเวลา เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยครูสามารถนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานตัวชี้วัด ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกรายวิชา รวมถึงการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้การพูด ฟัง อ่าน เขียนและสะท้อนคิด ซึ่งนักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ทั้งการวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย โดยครูผู้สอนเลือกใช้กลวิธีและเทคนิคที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับครูผู้สอนและระหว่างนักเรียนด้วยกัน (อนุสรา เกลิมศรี, 2563) เป็นวิธีการหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participate) ในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Construct) โดยตัวผู้เรียนเอง และก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) รวมทั้งการจัดปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ได้ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย โดยมีกลยุทธ์การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัว ทั้งทางด้านสติปัญญาหรือการคิด ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจ และด้านการรับรู้การเคลื่อนไหวร่างกาย หลักการสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกคือทำให้ผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนได้แสวงหา คัดสรรและสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้สูงสุด และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้มีส่วนร่วม รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความร่วมมือกันและให้ผู้เรียนแสดงออก มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งในด้านการสร้างความรู้และการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน (มนสิข สิริธิตสมบุรณ์, 2565) ภายใต้การจัดการศึกษาปัจจุบันพบว่านักเรียนส่วนหนึ่งประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ นักเรียนบางส่วนมีผลการเรียนรู้ที่ลดหลั่นลงไปจากการเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดให้ยังไม่สามารถตอบสนองหรือสอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งนี้ครูเป็นบุคคลสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อผู้เรียน เพราะคุณภาพของผู้เรียนเป็นผลที่เกิดจากคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ของครู (สมจิต จันทรฉาย, 2557) การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถดังกล่าว ครูจึงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่ดีนั้นต้องเกิดจากการวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีแบบแผนครอบคลุมเนื้อหา ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนการเลือกใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้สอนที่มีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้จะเห็นแนวทางและวิธีการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าและความหมายต่อชีวิต สร้างพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และการที่จะทำให้ครูเป็นผู้มีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาครูให้มีความสามารถดังกล่าว (กาญจน์นิชา อิมสมบัติ และอภิชาติ เสนอนันท์, 2562) โดยครูจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และผู้เรียน ทักษะการออกแบบการเรียนรู้แบบ Active Learning (พิณสุตา สิริธรรังศรี, 2557)

โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ให้ความสำคัญและดำเนินการบริหารจัดการศึกษาตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถนำไปใช้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ แต่ในการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาครูผู้สอนยังคงสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนแบบใหม่

ที่เหมาะสมกับผู้เรียน จัดการเรียนรู้ในลักษณะเน้นเนื้อหา ความจำ มากกว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง จึงเป็นสาเหตุทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขุนกำลัง ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และเพื่อให้การดำเนินงานบริหารสถานศึกษาเป็นไปตามนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและเพื่อพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงมีความสนใจศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอโป่ง จังหวัดพะเยา ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นอีกวิธีหนึ่งที่เหมาะสมนำมาใช้ทำให้การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิผล เพราะเป็นการวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาหรือพัฒนาการทำงานของหน่วยงาน องค์กรหรือชุมชนตามแนวทางที่บุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน (สุชาติ สวัสดิ์ และคณะ, 2562) สอดคล้องกับ ฌัชชา สอนสมฤทธิ์ ที่ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า ครูสามารถจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษามีผลการทดสอบระดับชาติ (N - NET) สูงกว่าระดับประเทศเกือบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกระดับชั้นและปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนาบรรลุผล คือ ความร่วมมือ ความมุ่งมั่นและความตั้งใจจริงของกลุ่มเป้าหมาย และอาศัยกระบวนการและวิธีการพัฒนาที่หลากหลาย ผลการพัฒนาสามารถพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการออกแบบและนำวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (ฌัชชา สอนสมฤทธิ์, 2563)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอโป่ง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอโป่ง จังหวัดพะเยา
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอโป่ง จังหวัดพะเยา
4. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอโป่ง จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย	กิจกรรม	ผลที่ได้
1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบฯ	1. สังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. สอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 3. สัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี	ข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการวิจัย (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	กิจกรรม	ผลที่ได้
2. การพัฒนารูปแบบฯ	1. ยก (ร่าง) รูปแบบฯ 2. ตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบฯ	รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง
3. การศึกษาผลการใช้รูปแบบฯ	ทดลองใช้รูปแบบฯ กับกลุ่มผู้วิจัย 4 คน และครูโรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา จำนวน 10 คน	ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง
3. การประเมินรูปแบบฯ	ประเมินรูปแบบฯ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์	รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง (ฉบับสมบูรณ์)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา

1. การสังเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร หนังสือ บทความเชิงวิจัย บทความเชิงวิชาการ งานวิจัยและเว็บไซต์ต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อหาลักษณะร่วมและหาข้อสรุปร่วม เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบ ขอบข่ายและกระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา แหล่งข้อมูลเป็นครู จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 2 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านดู่ และโรงเรียนอนุบาลปง (บ้านนาปรง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาลักษณะร่วมและหาข้อสรุปร่วม เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา

ผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบประเมินและแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความสอดคล้อง และนำมาวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 จากนั้นปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา

1. การยก (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มายก (ร่าง) รูปแบบฯ ประกอบด้วย บริบท หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการ การประเมินผลและปัจจัยความสำเร็จ

2. การตรวจสอบคุณภาพ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา แหล่งข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาและผู้บริหารที่มีความรู้ ประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญ

เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เครื่องมือเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือโดยศึกษา (ร่าง) รูปแบบฯ แล้วสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง นำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษา และนำมาวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 จากนั้นปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา

แหล่งข้อมูลเป็นกลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 4 คน และครู จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตและประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบประเมิน แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความสอดคล้อง และนำมาวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 จากนั้นปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา

แหล่งข้อมูล จำนวน 77 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม กำหนดโครงสร้างและประเด็นรายการประเมินด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ ในแบบสอบถาม แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษา นำมาวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 จากนั้นปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา พบว่า ครูโรงเรียนบ้านขุนกำลังมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับปานกลาง มีความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด และมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 4 ด้าน คือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ที่	รายการ	การปฏิบัติ			ความต้องการพัฒนา		
		$\bar{X}$	S.D.	สรุป	$\bar{X}$	S.D.	สรุป
1	ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้	3.16	0.48	ปานกลาง	4.70	0.46	มากที่สุด
2	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.49	0.67	ปานกลาง	4.65	0.48	มากที่สุด
3	ด้านการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้	3.33	0.65	ปานกลาง	4.79	0.41	มากที่สุด
4	การใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้	3.50	0.66	ปานกลาง	4.77	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		3.38	0.64	ปานกลาง	4.71	0.46	มากที่สุด

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บริบท 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) เนื้อหา 5) กระบวนการ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ ขั้นที่ 2 วางแผน ขั้นที่ 3 ปฏิบัติ ขั้นที่ 4 สังเกตการณ์ และขั้นที่ 5 สะท้อนผล 6) การประเมินผล และ 7) ปัจจัยความสำเร็จ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนา การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้อยู่รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา พบว่า ครูโรงเรียนบ้านขุนกำลัง มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการใช้อยู่รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

ที่	รายการ	ครั้งที่ 1			ครั้งที่ 2			ครั้งที่ 3		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1	การออกแบบการจัดการเรียนรู้	2.93	0.70	ปานกลาง	3.71	0.70	มาก	4.71	0.46	มากที่สุด
2	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.02	0.67	ปานกลาง	3.68	0.68	มาก	4.55	0.54	มากที่สุด
3	การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้	2.56	0.53	ปานกลาง	3.76	0.62	มาก	4.60	0.49	มากที่สุด
4	การใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้	2.91	0.65	ปานกลาง	4.12	0.61	มาก	4.74	0.44	มากที่สุด
เฉลี่ย		2.90	0.67	ปานกลาง	3.79	0.68	มาก	4.64	0.50	มากที่สุด

4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ตารางที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความถูกต้องครอบคลุม	4.59	0.49	มากที่สุด
2. ด้านความเหมาะสม	4.61	0.49	มากที่สุด
3. ด้านความเป็นไปได้	4.65	0.48	มากที่สุด
4. ด้านความเป็นประโยชน์	4.70	0.48	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.64	0.48	มากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา พบว่า ครูโรงเรียนบ้านขุนกำลังมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด และมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 4 ด้าน คือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ อนุสรฯ เฉลิมศรี ที่กล่าวถึงลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกว่าเป็นการจัด การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเป็นเพียงฝ่ายรอรับความรู้ โดยลักษณะของกิจกรรมมีความหลากหลาย กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ สงสัยใคร่รู้ สำรวจค้นหา ลงมือปฏิบัติกิจกรรมทั้ง การอ่าน คิด เขียน อภิปราย ช่วยลดบทบาทการถ่ายทอดความรู้ของครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก และกระตุ้นให้ นักเรียนมีความสนใจกระตือรือร้นและพัฒนาทักษะการคิดในระดับสูง เน้นสร้างปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น (อนุสรฯ เฉลิมศรี, 2563) และสอดคล้องกับ เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, มาลี โชติชัย ที่กล่าวไปในทิศทางเดียวกัน ว่าความสามารถในการจัดการ การเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการ เรียนรู้ (เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, 2562); (มาลี โชติชัย, 2563)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา พบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 บริบท องค์ประกอบที่ 2 หลักการ องค์ประกอบที่ 3 จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบที่ 4 เนื้อหา องค์ประกอบที่ 5 กระบวนการ องค์ประกอบที่ 6 การประเมินผล องค์ประกอบที่ 7 ปัจจัยความสำเร็จ และผู้เชี่ยวชาญมีความเห็น ว่ารูปแบบฯ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบผ่านการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่ เกี่ยวข้องแล้วนำมากำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กัน สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิง เหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน และนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาซึ่งสามารถตรวจสอบได้ ทั้งบริบท หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการ การประเมินผลและปัจจัยความสำเร็จ ซึ่งเป็นลักษณะของรูปแบบที่ดี สอดคล้องกับ สิริรัชต์ แก้วงาม ที่กล่าวถึงลักษณะของรูปแบบที่ดีว่าควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมี โครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวม ๆ ควรใช้เป็นแนวทางในการทำนายผลที่จะเกิดขึ้น สามารถตรวจสอบได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ควรชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ใหม่ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะ ใหม่และเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา (สิริรัชต์ แก้วงาม, 2561)

3. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา พบว่า ครูโรงเรียนบ้านขุนกำลัง มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมมาใช้เป็นกระบวนการของรูปแบบที่มีความชัดเจน เป็นลำดับขั้นสอดคล้องกัน เปิดโอกาสให้ผู้ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ ขั้นตอนที่ 2 วางแผน ขั้นตอนที่ 3 ปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 4 สังเกตการณ์ และขั้นตอนที่ 5 สะท้อนผล โดยดำเนินการต่อเนื่อง 3 วงจร จึงทำให้ ครูได้รับการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ กมลวรรณ คชายุทธ์ ที่ กล่าวว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้มีส่วนแสดงออกตั้งแต่ขั้นตอนการร่วม คิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันจะมีผลกระทบถึงตัวเอง ก่อให้เกิดความพึงพอใจในกลุ่ม

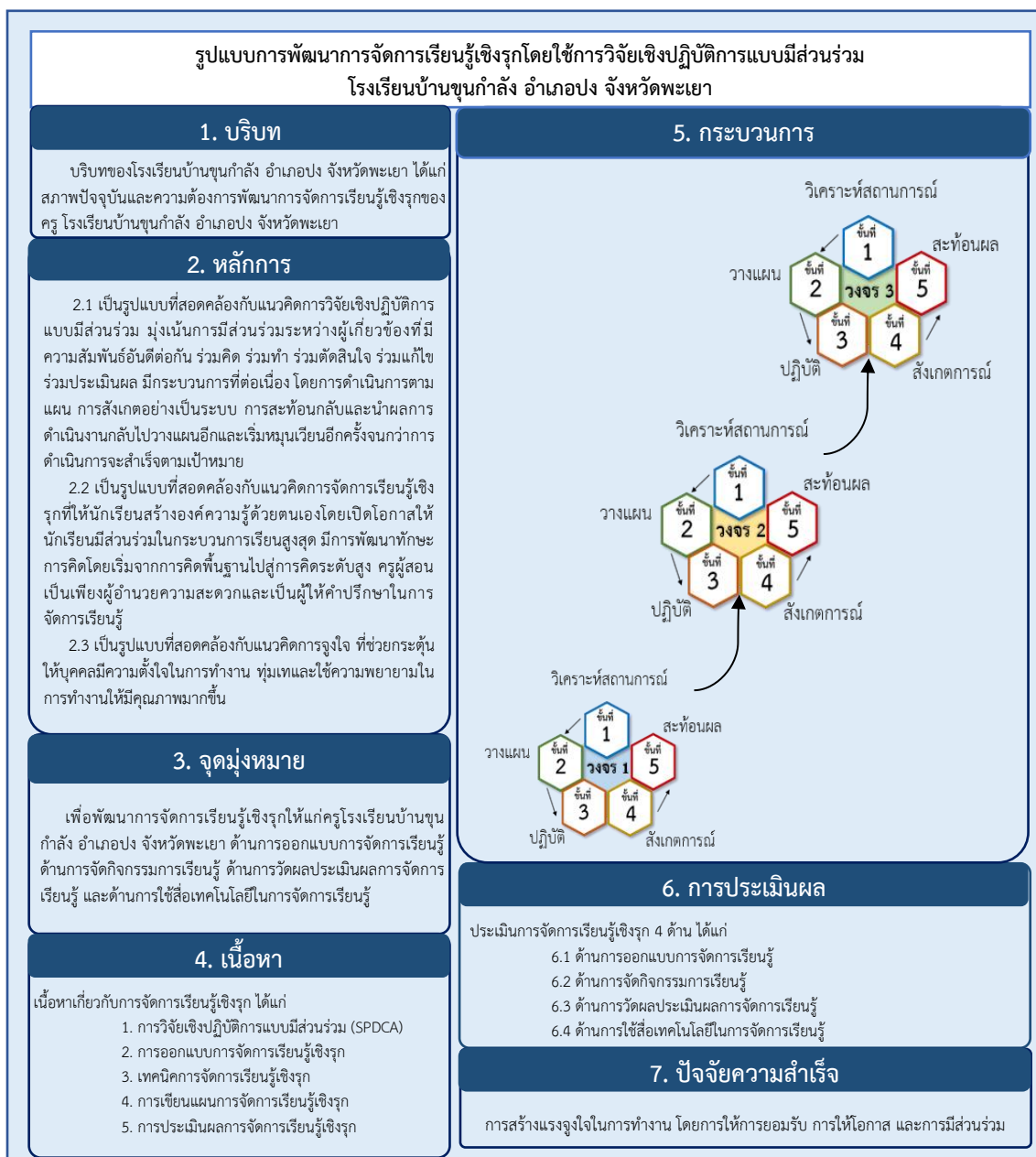
บุคคลและลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น (กมลวรรณ คชายุทธ์, 2561) และสอดคล้องกับ ญัตินันท์ จาดคำ ที่กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ในการวิจัย มีบทบาทในการร่วมกันปรับปรุงและพัฒนา (ญัตินันท์ จาดคำ, 2562) สอดคล้องกับ ณัฏชา สอนสมฤทธิ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ครูสามารถจัดการเรียนรู้บูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษามีผลการทดลองระดับชาติ (N - NET) สูงกว่าระดับประเทศเกือบทุกสาระการเรียนรู้ทุกระดับชั้น และปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนารับผล คือ ความร่วมมือ ความมุ่งมั่นและความตั้งใจจริงของกลุ่มเป้าหมายและอาศัยกระบวนการและวิธีการพัฒนาที่หลากหลาย ผลการพัฒนาสามารถพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้บูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการออกแบบและนำวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (ณัฏชา สอนสมฤทธิ์, 2563)

4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ผ่านการสร้างและพัฒนาตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา โดยการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านขุนกำลัง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 2 โรงเรียน การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา โดยการยก (ร่าง) รูปแบบและตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญอีก 5 ท่าน ที่ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา จึงทำให้รูปแบบมีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ สอดคล้องกับ นรินทร์ บุตรพรม ที่แบ่งขั้นตอนการพัฒนารูปแบบออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยมาจัดทำรูปแบบ และ 2) การตรวจสอบหาความเที่ยงตรง โดยประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ ทั้งในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาในสถานการณ์จริง อาจใช้การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง หรือการทดลองใช้รูปแบบ เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบ (นรินทร์ บุตรพรม, 2562) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาดา สวัสดิ์ และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าการประเมินประสิทธิภาพหลังการทดลองใช้ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานจริง ด้านความเหมาะสมของรูปแบบและด้านความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ พบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน (สุชาดา สวัสดิ์ และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับ อิศริยญา นิยมพลี ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การ

พัฒนารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรครูโรงเรียนในสังกัดเมืองพัฒนาด้านการวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรครูโรงเรียนในสังกัดเมืองพัฒนาด้านการวิจัยด้วยกระบวนการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีความสอดคล้องในด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด (อิสริญญา นิมพลี, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นระบบ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

สรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านขุนกำลัง อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บริบท 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) เนื้อหา 5) กระบวนการ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ ขั้นที่ 2 วางแผน ขั้นที่ 3 ปฏิบัติ ขั้นที่ 4 สังเกตการณ์ และขั้นที่ 5 สะท้อนผล 6) การประเมินผล และ 7) ปัจจัยความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการใช้รูปแบบฯ พบว่า ครูโรงเรียนบ้านขุนกำลัง มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรพัฒนาครูด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เพิ่มเติม เนื่องจากเป็นด้านที่มีผลการประเมินต่ำกว่าด้านอื่น และ 2) ควรพัฒนาครูเพิ่มเติมในประเด็นที่มีผลการประเมินต่ำในแต่ละด้าน เช่น การวิเคราะห์ผู้เรียน และออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดเกี่ยวกับหัวข้อหรือประเด็นที่กำหนด การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์วิจารณ์และอภิปรายอย่างกว้างขวาง การนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยการประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อนและผู้ปกครอง การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดและประเมินผลและนำเครื่องมือวัดและประเมินผลไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูด้านต่าง ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ คชายุทธ์. (2561). การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษาโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กาญจณีณา อัมสมบัติ และอภิชาติ เลนะนันท์. (2562). การพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 13(3), 64-76.
- เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัชชา สอนสมฤทธิ์. (2563). กระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ครูสภาวิทยากร, 1(3), 94-108.
- ณัฐนันท์ จาดคำ. (2562). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบรรยายภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคชุดรูปแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นรินทร์ บุตรพรหม. (2562). รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนของสถานศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- พิณสุตา สิริรังศรี. (2557). การจัดการศึกษาของสหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ ญี่ปุ่นและนิวซีแลนด์ ในรายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มนสิข ลิทธิสมบูรณ์. (2565). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มาลี โชติชัย. (2563). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนบ้านหนองเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ยุภาลัย มะลิซ้อน และกาญจน์ เรืองมนตรี. (2563). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกใน สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วารสารมหาจุฬานาค รพรรศน์, 7(8), 231-243.
- สมจิต จันทรฉาย. (2557). การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครปฐม: โรงพิมพ์เพชร เกษมพรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิริรัชต์ แก้วงาม. (2561). การพัฒนารูปแบบการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านคู่มือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุชาดา สวัสดิ์ และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภูมิภาค ตะวันออกโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 30(1), 11-21.
- อนุสรณ์ เณรมศรี. (2563). การพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาด้วยการบวนการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษา และการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อิสริญา นิมพลี. (2560). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรครูโรงเรียนในสังกัดเมืองพัทยาด้านการ วิจัยด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัสดุ และสถิติการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.